

ÓRANGYALOK TISZTELETÉRE

*Készült a magyarszéki római katolikus templom újjáépítésének
250. évfordulója alkalmából*

ÓRANGYALOK TISZTELETÉRE

*Készült a magyarszéki római katolikus templom újjáépítésének
250. évfordulója alkalmából*

Magyarszék Község Önkormányzata

Szerkesztette:

SCHAFF ANIKÓ, BURJÁN JÓZSEF,
KÁRPÁTI JENŐ, SIMON ADRIENN

Borítóterv: SIMON ADRIENN

Fotók:

BURJÁN JÓZSEF, DALMADY ÁRPÁD, ÁRGYELÁN GYÖRGY

Latin szövegeket fordította:

FEKETE GYÖRGY

Könyvterv és tördelés: GALICZ KRISZTIÁN typiART Kft.

Nyomdai munkák: Molnár Nyomda és Kiadó Kft.

Kötészet: Hofma Kft.

A kötet megjelenését támogatta:

KÁRPÁTI JENŐ

ŐRANGYALOK TISZTELETÉRE

Őrangyalok ünnepét a XVI. században, Spanyolországban kezdték megülni. Innen terjedt el a Tridentinum hatására is Európában. Az Egyházban a XVII. században vált általánossá. Először szeptember első vasárnapján ünnepelték, így hazánkban még a századfordulón is. Később került X. Pius intézkedésére végérvényesen Mihály arkangyal nyolcadába, mai helyére.

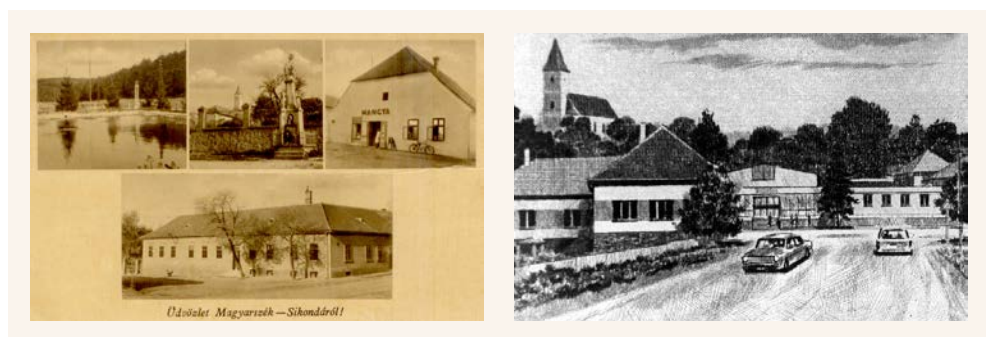
„Ezek a mi részünkről állanak és minket megoltalmaznak, fenyegetvén a mi ellenségünket, amint Eliséus prófétával cselekedének, mikor syrusok környülvöttek vala a várost, melyben Eliséus vala. Angyaloknak sokasága méne az ő oltalmára.

Ezek a boldog angyalok igazgatnak és vezetnek minket az úton, melyen kell járnunk, amint a sidókat vezérlették, mikor Egyiptusból kimennek vala. Mivelhogy az Úr angyla előttök megyen vala, hogy utat mutatna, nappal felhőoszlopban és éjjel tűzoszlopban, hogy vezére volna útjának mind a két időben. Soha el nem távozott a felhőoszlop nappal, sem a tűzoszlop éjjel a nép elől.

Ezek a boldog angyalok megerősítnek minket és gondot viselnek reánk e világi útunkban, amint Illyés prófétával cselekedtek. Mert egy angyal ételt és italt hozott néki, midőn nagy út volna előtte.

Ezek az angyalok bémutatják az Istennek a mi könnyörgésünket és könnyhullatásainkat, amint cselekedének Sárával, a Ráguel leányával, ki hétszer maradott vala özveggyé, mert az ördög egymás után megölte vala a hét férfiat, kik bémentek vala őhozzája. És egy angyal bémutatá az ő imádságát, és könnyhullatása az Isten eleibe és megszabadítotték attól a nyomorúságtól.”

Illyés András

A falu képe egy 1940-es képeslapon és egy 1978-as metszeten

ELŐSZÓ

*„Ne csak fürödjünk a fényben,
De tegyünk is a sötétség ellenében!”*

A 2006-os évben kezdődött e könyv előélete. Azon az őszön készült el az 1906-ban épített Szentháromság-szobor felújítása a 100. évfordulóra.

Akkor már a templom igen rossz állapotban volt. Decemberben egy teljes statikai vizsgálat tárta fel a bajokat és okokat, és egy építési terv is készült a kijavításra.

Nehéz szívvel emlékezek vissza azokra a napokra 2007. februárjában, amikor kiderült, hogy a falak továbbra is mozognak és a repedések nőnek. Az akkori statikai vizsgálatok azt ajánlották, hogy a templom működését korlátozni kell. Szerencsére erre nem került sor. Az összefogás eredményezte, hogy anyagilag is tudtuk a felújítást segíteni. Elindult egy hosszú munka a templom megmentéséért.

A templom iránytű, messziről bizonyosság, hogy jó az irány. Régmúlt korok vándorai, utazói körvonalakban ugyanazt látták a távolból, amit a mai kor rohanó autósai csak elsuhanni lát.

A magyarszéki római katolikus templom megépítésekor az építészet csúcsát képviselte, hiszen minden kor építésze a kor legjavát – anyagban és stílusban – a templomokba rakta.

Templomunk menedék. Az Árpád-kortól vastag falú erőd, vár, fizikai oltalom, később pszichológuspótló lelki védelem és támasz az elbizonytalanító kor bomlasztó hatásával szemben.

Az Őrangyalok Tiszteletére című könyv a magyarszéki római katolikus templom újjáépítésének 250. évfordulója alkalmából azért jött létre, hogy emlékeztesse az itt élőket: összefogással sok minden elérhető. Forgassák lapjait hittel és szeretettel!

*Kárpáti Jenő
polgármester*

AJÁNLÁS

A magyarszéki templom és plébánia történetéről szóló könyvecskét vesz az érdeklődő olvasó ma kezébe. E könyvek hiánypótlók és egy-egy település múltjának hordozói is. Miért van bátorságom e megállapítás megtételéhez- kérdezhetné a magát jól értesült és a múltját pártosan megismert olvasó?

Még ma is gyakran elhangzik a meglévő történelemkönyveinkről, amelyeket a tanuló ifjúság használ, hogy nem lettek újra írva, Hordozzák és propagálják

azokat az előítéleteket, amelyek egy ideológia előfeltételezései. Kimaradnak oly értékteremtő kezdeményezések, amelyeket a marxista-ateista felfogás elretusált. Ilyen volt az emberek istenkapcsolata, a templommal kapcsolatos események, ünnepek, liturgikus események. Mivel mindezek közösségteremtő és fenntartó erővel rendelkeztek és rendelkeznek akadályai voltak az „új” emberkép kialakításának, amelyet a 90-es évek elején már ki is mondtak: homo szovjetikus. A plébánia pedig, mint a „fekete reakció” központja csak negatív módon kerülhetett terítékre. Ez az ideológiai felfogás eredményezi, hogy a ma élő emberek hamis és torz valóságként vagy egyáltalán nem ismerik a keresztény értékek általános műveltséghez tartozó ismereteit, sőt az elhallgatás miatt még csak nem is hiányolják életükben.

Sajnos e mulasztások miatt úgy élnek, mintha más kultúrkörhöz tartoznának, amelyből szintén nincs gazdagító értékrendjük. E könyvecske nagyon röviden, olvasmányosan nemcsak korrigál és új ismereteket nyújt mondanivalójával, hanem feltárja Magyarország múltját, ezzel azokat az értékeket és mélységeket, amelyek e közösség arculatát létrehozták. Több önálló kis község miként tartotta meg önazonosságát, miként tudott mégis egyesülni, egy közösségként kitekinteni mások felé. Milyen szellemi és lelki háttér biztosította mindezt. Maradhatott volna, mai szóval „szekértáborok” egymásmellettsége és mégis közösséggé fejlődött. A szakrális dolgok mellett milyen egyesületek, közösségi együttlétek gazdagították e település közösségét.

Tudom, hogy mindebből csak egy cseppet kapnak képekben és eligazító szövegekben, de annál érdekesebb ily cseppet kézbe venni, hogy igazi szomjunkat és éhségünket a múlt eseményei táplálékként gazdagítsák. E szellemi és lelki táplálék adjon mindenkinek felfrissítő optimizmust.

Az igazi és való múlt záloga a valódi és közösségteremtő jövőnek.

Ezekkel a gondolatokkal ajánlom könyvünket minden nyitott olvasónak.

Pécs, 2008. augusztus 15. Nagyboldogasszony ünnepén.

*Mayer Mihály
megyéspüspök*

SZÉK EREDETE

Magyarszék község, ahol 2008-ban a Római Katolikus templom fennállásának 250-ik évfordulóját ünnepeljük, 1931. február 11-én alakult, Magyarszék, Német-szék és Kishertelend településrészek egyesítéséből. Neve eredetileg Baranyaszék volt. Az egyesítésének közigazgatásilag volt jelentősége. Az itt élők a mai napig használják az eredeti neveiket.

Azonban ne szaladjunk ilyen nagyon előre az időben!

Szék eredetéről többféle verziót sikerül fellelnünk.

- Szék kapcsolatban lehetett a „székfa, tölgyfa, vagy határfa” szóval
- A „szék” maga vizes, ingoványos helyet jelenthet (az adott névadózási korban jelenthetett) mely szó a „székfű” s más szavakban is megmaradt. Szék pedig még ma is rétjeiben egy soha ki nem száradó posványos helyet képez.
- Magyarszéki néphiedelem szerint: „amikor Mátyás király széken járt, a Király kútnál itatta meg lovát. A faluba érve leszállt a lováról, mégpedig egy odarendelt szék segítségével. A monda szerint így lett a falu neve: Szék!”

Korabeli feldolgozások szerint nem vitatott, hogy Magyarszék valóban ősi település. Olyannyira ősi, hogy már a történelem előtti időkben is ezt a tájat birtokba vette az ősember, ennek egyik jellegzetes bizonyítéka a „hat nyíllövésnyire” a mai településtől található, az úgynevezett „kölyuki” barlang, a forrással, az ott lelt és talált ősi csont és szerszám maradványokkal.

1896-ban megjelent első történeti források adatai szerint Magyarszéken 117-től Sopianéból kiinduló hadiút haladt át, ami Sopianaet Arrabonával és/vagy Brigetioval, Gorsiummal, Triccianával, esetleg Aquincummal kötötte össze.

Magyarszéki útépités során római út maradványai kerültek napvilágra, ami Mánfán és Magyarszéken keresztül vezetett Oroszló irányába. A szántóföldeken egy nagyon jó állapotban lévő római katona sírkövére bukkantak, mely jelenleg a Magyarszéki templom bejáratának jobb oldalán elhelyezett szenteltvíztartó fölé van befalazva. A sírkő Septimius Probatusnak, a II. segéd légió veteránusának, ki 45 évet élt, Probatus feleségének, Septima Bonátának, továbbá gyermekeinek

Septimius Probianu, Respectus és Proemlimusnak, amit vejének, illetve lányának és unokáinak, végül pedig saját feleségének Aurélia Respedtnak, állított, az apósa, illetve az apja és férje, Aurélius Servatus és pedig valószínűleg vejének Sept. Prabutusnak elhunytá alkalmából, mikor még a többiek úgy látszik, mind életben voltak, minthogy életévük a föliraton feltüntetve nincs.

Az idézett sírkő felirata: C. J. L. VOL. III. (leolvasása a római előírás szerint történt).

Krisztus után 376, majd 430-ban véglegesen megszűnik a római provincia pannonia területe, megindul ettől az úgynevezett népvándorlás kora, jöttek a longobárdok, majd az avarok.

Az ÁRPÁDOK korában századokon keresztül, vallási szempontból elsődleges szerepe volt a római katolikus egyháznak. István a kereszténység felvételével elkötelezte magát e hit mellett és így jöhetett létre 1093-ban a „bulla aurea” mely jelzi a pécsi káptalan megalakulását. Ez az okmány a püspök kötelezettségeiről szól, a püspök joghatóságáról rendelkezik egyházi és nem világi vonatkozásban,

tehát az egyház nem igazságszolgáltató szerv.

Az 1100-as évektől csak szórvány elbeszélésből, szájhagyományokból vannak adatok Szék életére vonatkozóan. A 13. század első felében azonban felbukkant olyan bizonyító erejű egyházi okmány, mely jelzi Zek, Zeek, Ze, Sek, Zok névalakban, a Pápai tizedlajstromokban a név azonos a mai Magyarszékkal. Ez a jelentős időpont 1333. így napjainkban Magyarszék írásos létezése 675 éves!

Római kori sírkő

AZ EGYHÁZ ÉS A KÖZÉPKORI FALU KIALAKULÁSA

Szék térképe az 1770-as évek közepéből

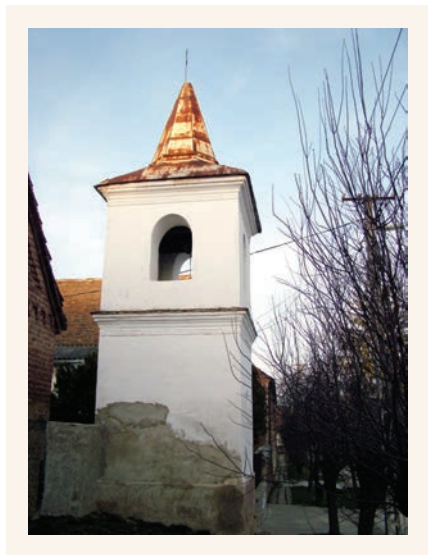
Egy 1367-ből fennmaradt írásos forrás szerint Széken Benedek rendi szerzetesek látták el a hívek lelki gondozását és a környékbeli fiatalság összefogását, tanítását. Később, V. Miklós pápa a pécsi püspökség széki, Benedek-rendi monostorának apátját, Imrét – aki egykor a monostort a másik monostor védelmére a török pusztítások ellen emelte – alkalmatlansága és túlzott evilági kapcsolata miatt 1450. január 20-án felmentette. Hat év múlva III. Callistus pápa ezt a monostort megszüntette, ugyanis 1456. március 23-án Ulászló magyar király kérésére elrendelte, hogy a budai Boldog Szűz Mária egyház testületileg felállíttassák, és a pécsi püspökség széki, Benedek-rendi monostora, tönkremenvén az apátsági névvel és rendben az említett egyházzal örökre egyesüljön.

1559–1561-ig Szék helyiség a pécsi Székeskáptalan birtokaként jött számításba és fizetett oda adót és minden kötelezettséget ide teljesített.

A török kiűzése után fellelt adatok szerint széki területen jártak misszionáriusok, azonban a lelki gondozást többnyire csak a licentiatikusok látták el.

1541–1542 utáni időkből évtizedekig a települést az Egerszegi család bérelte a káptalantól. A kibírhatatlan, nyugat felé való terjeszkedési irányultság, a hadiesemények olyan terheket rótt a lakosságra, hogy megkezdődik 1610-körül

az elvándorlás Székről, az 1680-as évek végére egy – két személy kivételével elnéptelenedik a helyiség. 1687-re, amidőn az Egyesített Felszabadító Keresztény seregek átvonulnak a térségen, csupán egy elhagyatott települést találtak. Az 1700-as esztendőre konszolidálódik a helyzet, a magyar ajkú lakosok visszatérnek, mintegy 30 év múltán az ott élő, akkor még színmagyar lakta településen, élénk gazdálkodás folyik.

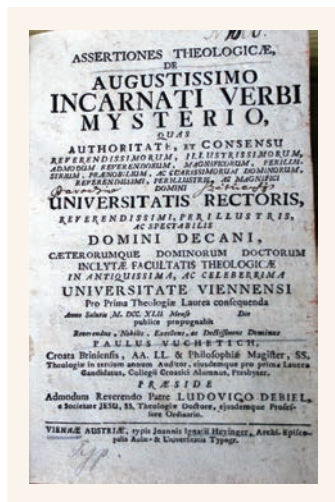

Kishertelendi harangláb

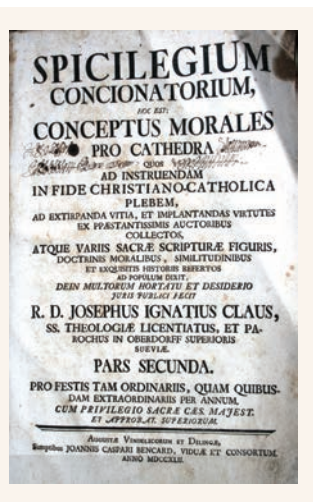
Természetesen az akkori körülmények között a 35–40 magyar család nem volt képes kultúrálni az elhagyott földterületeket, ennek következtében indult meg III. Károly által elrendelt első németajkúak betelepítése Magyarországra, mind megannyi Hegyháti lakatlan, elhagyott területre. Így a XVIII. század első harmadára Trier környékéről megérkeztek a ma itt élő német ajkú lakosok mélyen tisztelt elődei. 1740 körül a németek kezdtek külön települést alkotni. Ez volt Németszék. Érdekesség, hogy a vizitációk során Németszékot Szék fiókközségeként tartják számon, melyet egy patakocska választ el még is annyira külön áll, hogy önálló. A terület földesura a pécsi szeminárium növendékei, templomot nem tartottak számon ezen a területen. A szájhagyomány szerint azonban a Szent Imre erdőben, mely még nem is olyan régen Németszék faluhoz tartozott, Szt. Imre tiszteletére épült templom állt. A romokhoz még nem is olyan régen áhítattal zarándokoltak egyesek (1842-es forrás).

Szintén érdemes itt szót ejteni a mai Magyarországhoz tartozó Kishertelendről is. A 1860-ban Kis Hertelend néven még Magyarhertelendhez tartozott. A pécsi szeminárium (Magyarhertelendet) Nagy-Hörtelendnek nevezte attól fogva, mióta határából egy darabot kisházásoknak osztottak ki. Ezt az újabb települést ezután Kis-Hertelendnek nevezték. 1920-ban 112 német nyelvű lakosa volt. Önálló temploma nem volt, csak egy harangláb, mely az ott élők jóvoltából épült, és a mai napig áll.

A RÉGI TEMPLOM TÖRTÉNETE

Incarnati verbi

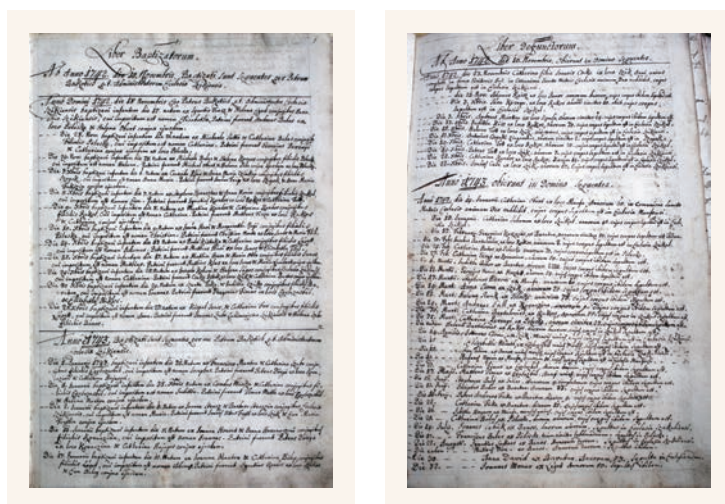
Spicilegium 1742

1714-es esztendőben volt Pécsett az egyházmegyei zsinat, melyen részt vett Vácscy István széki, licentiatus plebanus a körzetbe tartozó plébániák: „Széken a Szent Őrangyalok tiszteletére, Barátúron a Szent Miklós tiszteletére, de lerombolva, Ligeten Szent Imre tiszteletére romos állapotban és Mecsekpölöskén Szent Péter és Pál apostolok tiszteletére, utóbbi tető nélküli templomok képviselőjében.”

1721-es vizitációkor az első generációs templom sajnos már csak romos állapotban volt jegyzékbe vehető: „a Szent Angyalok tiszteletére szentelt templom szerkezetének nagyságától és öregségétől leromlott, mindhárom részében, ennek a püspökségnek a plébániatemplomai között könnyen lehet, hogy az első, erős kőből és szilárd cementtel emelve, a jelenleg már félig rohadt zsinaddal fedve, és lécekkal, falusias munkával bedeszkázva, a szentély régi ép ívével, a templomhajó falaitól vagy közepétől csupán két fallal elfödve, a templom három része pedig három ív közbehelyezésével van elzárva, és tartósan fedetlenül, nagyon régen szentelve (mint sejtethető). Oltára csak egy Szent István-képből áll, durva ecsettel kidolgozva, és egy felső Szentháromság-képből, lécekre festve, hozzáadva két oldalkép: az egyik a Megváltóé, a másik a Szűz Anyáé. E templom két kapuja hasított kőből, különböző díszítményekkel a régi munka normái szerint készítve (mint az ablakok is) – mindezek a régi templom nem utolsó nagyszerűségét tanúsítják.”

1733-ból fennmaradt írásos emlékek Farkas György nevét említik, mint Szék adminisztrátor plébánosát. A templom állapotában nem sok változás következett be: „Szék plébánia temploma kőből és mészből, erős anyagból épült, jelentős nagyságú falai kívül támfalakkal megerősítve. Vannak tornyai égetett téglából, tekintélyes magasságba emelve, amelyen téglából épült a templom egy része is. A déli oldal zsindeley teteje jó, az északi oldal, javítást igényel a szentéllyel együtt, amelynek boltozata elkészült. Egyébként, a templom belső része nem mutat semmi különleges díszítést, fa burkolat a falak mentén és a bejárati részen nincs. Ugyancsak nincs padlózata és a szószék sem díszes. Régi oltára van. A falakon festett színes táblák vannak. Északi oldalon a téglafal majdnem ép, ahol a templom testéhez kapcsolódott a régi kápolna, amelybe egykor két boltív alatt lehetett bemenni, ez azonban már le van zárva. Felszerelése: 1 kehely bearanyozott rézből, 3 miseruha közönséges anyagból, a többi régi, csak áldoztatáshoz használt.”

1742-ben végzett vizitáció arról számolt be, hogy a Szent István király tiszteletére épült templom boltozata és tetőzete kissé sérült, javításra szorul. 1748-ban Berényi Zsigmond püspök, Domsics Mátyás örkanonoknak megparancsolta,

Liber Baptizatorum 1742-től

Halotti anyakönyv 1742-től

hogy az akkora már teljesen fedél nélkül maradt, három éve tető nélkül álló Széki templom tető alá hozataláról gondoskodjék „nem illő, sőt tilos is a misét szabad ég alatt tartani. Kellemetlen a plébánosnak így prédikálni, a csak vászonruhával is alig takart népnek az időjárás viszontagságainak kitéve misére menni. Ezért sokan nem is mennek vásár és ünnepnapokon misére.” A parancsban megfogalmazódott az is, hogy engedélyezzen a népnek erre a célra fakitermelést, és a munka idejére mentesítse Öket az urasági munkák alól.

1756-ra bekövetkezett a templom tetejének és falainak részleges lepusztulása. Klimó vizitációjában hivatkozik a 1742-es állapotokra, és az azt követő intéz-

Kereszteltek 1742-től

kedésekre, jelen vizitációja során azonban megdöbbenve konstatálja a teljes pusztulás tényét „Ki sem tudjuk fejezni fájdalmunkat, amelyet ezen egyházat látva éreztünk. Kegyes emlékü elődünk látogatása alkalmából, amelyet 1742. június 11-én tett, kinyilvánított, hogy a Szent István Király templom kőből van, boltívtel, a hajó és a tető sérült, akkor azt hihettké, használatra megfelel, ha könnyen és kevés költséggel megjavítható; most általunk tapasztalva állapotát, hogy a tetejétől teljesen meg van fosztva, a falak romjai látszanak, és valójában a templom tető nélkül, teljes elhagyatottságban és tisztátalanságban áll, vállalnunk kell a legnagyobb botrányt, amely a pécsi klérusra is kiterjed. Azért, mert ezt három évvel ezelőtt mellőztük, és elnéztük a nyitott romokban a Legszenőbb Eucharisztikus Szentség szolgálatát, gondolkodtunk arról, hogy a megőrzés tiszteletlensége miatt visszavitéssék a kápolnába, amelyben, a plébániai szálláson, megerősíttessék, mert a rom teljesen alkalmatlan a nép áldozására, a keresztényi tanításra és az összegyülekezésekre, amelyeket nem is képesek hallgatni.

Ez az egyház, ahogy ugyanezen év általunk akkor látott leírásából megdöbbenően kiderül: hogy a török időkben a keresztények inkább tudták a templomaikat karbantartani, mint a keresztényi időben ezt, mikor egyedül a katolikus hit virágzik abban az egyházban, többen vannak mint 2400-an, és hogy kimegy, a lelkeket összefogva ebbe a romba, elhagyatottságot és botrányt tud megállapítani; ami annál inkább növekszik, mert az egyház szolgálai, akiknek a leginkább részt kell venniük mások megjavításában, maguk kell hogy Isten félelmetes ítéletének a színe előtt az értelmet képviseljék, így elhagyatnak.

A régi széki templom kápolnával, külön ravatalozó

A nép, amely – mint fentebb mondtuk – használja, nem könnyen fogja fel az orvoslandó bajt tudatlanságában, amit el kell tûrnie az egyház gyengesége miatt; az áldozatkészség, amely ennél a népnél magukban a török időkben mindig dicséretes volt, teljesen langyossá vált. A szentségek kezelése nem megfelelően, nem tisztelettel történik, a misének a félelmetes szentségét a megvetett sarokban, alig száz ember által láthatóan, állatok és baromfi zajában kell celebrálni. Az Eucharisztikus Szentséget a plébánia épületében, minden szent kánon ellenére nem illően, nem tisztelettel szolgálják. Egyszóval: Istennek sértés, a híveknek botrány, és az egész pécsi klérusnak pellengérre állítása, úgyszólván a benne rejtőző fősvénységnek a jelét maga ez a rom, az egyháznak ez az elhagyatottsága nyíltan hirdeti.”

AZ ÚJ TEMPLOM ÉPÍTÉSE

Téglási Miklós esperes plébános széki lelkési szolgálatának idején, a pécsi székesegyházi uradalom nagylelkű segítségével vette kezdetét 1757-ben az új templom építése. Az ősi – valószínűsíthetően Árpád-kori – templom romos részét Klimó püspök lebontatta, és „a régi templom fundamentumjaira 18 öl hosszú, 8 öl széles templom épült.” A Munkálatok 1758-ban fejeződtek be, Chrisztovich Imre pécsi örkanonok szentelte fel a Szent Őrangyalok tiszteletére

1766-ban Krammer Mihály kömûves ellenőrizte a templom állapotát, aminek hanyatlásáról számolt be a pécsi tanács előtt, és erősen kifogásolta Petz Mihály kömûves munkáját, ezért a Káptalan a Széki templom építéséért járó összeg fennmaradó részét visszatartotta.

25 évvel a templom építését követően, még nem volt főoltárkép, de már készítés alatt volt Bécsben, Falcone által, aki 1783-ban készült el a megbízott munkával.

1783-ban tovább folytak a templom körüli építkezések, ennek során készült el a templom sekrestyéje.

A templom boltozata és falai 1781-ben ismét javításra szorultak, köszönhető a gyors, talán nem éppen szakszerű munkálatoknak, de a templom alapjai sem éppen a legideálisabb helyre kerültek. A helyreállítási munkálatokat követően templom, belső falait, 1786-ban Hauzer Ádám festette ki.

1815–1864 között, leghosszabb ideig Gruber György Cz. kanonok és plébános látta el az egyházi feladatokat Magyar-széken. Az Ő nevéhez fűződik az un. „papkert” létrehozása, melyről a korabeli Vasárnapi Újság az alábbiakat írta: „*Gruber György úr szerény falusi egyházában, minden szűk jövedelmei mellett, áldásteljesen működött az egyház falain kívül is. Kaposvár és Pécs között fekszik Szék, hol a tisztelt férfiú éveit tölté. A kik kissé vissza tudnak emlékezni, tudják minő siralmas állapotban volt e vidéken a gazdászat és kertészet. Most ezer meg ezer gyümölcsfát láthatni itt, melyet Gruber ültetett és nevelt, hol elébb*

A templom bejárata

még cserje sem tenyészett; láthatni a legszebb virányt, hol előbb oly vízmosások voltak, hogy tornyokat lehetett volna a mélységbe leeresztteni a nélkül, hogy a kereszt kilássék belőle, s láthatni a legválogatottabb szőlőtőkét, hol előbb dudva és bujtorján termett. Azonkívül a derék férfiú, buzgó pártolója a nemzeti irodalomnak és szorultságba jött híveinek mindenkoron és mindenben kész segítője. Sok ily derék falusi lelkészt hazánknak.” Gruber Györgyöt halála után 1864-ben, a régi Magyarszéki temetőben helyezték örök nyugalomra. Síremlékén ma is olvasható a következő felirat: „Gruber György néhai Széki 50 éves plébános Cz. kanonok szül. 1786 october 12-én meghalt julius 21-én 1864. Béke hamvaira.”

Szintén itt temették el Gruzling Ferenc esperest aki 1864–1896-ig volt a falu plébánosa.

Az Ő nevéhez fűződik a Historia Domus (Historia Parochiae Magyar-Szék) története.

Levelezőlap 1940-ből

A templom déli ajtaja

A főoltár

Magyarzék látképe 1950-es évek elején és a templom egy 1958-as képen

A templom 1978-ban

és 1979-ben

1994 előtt

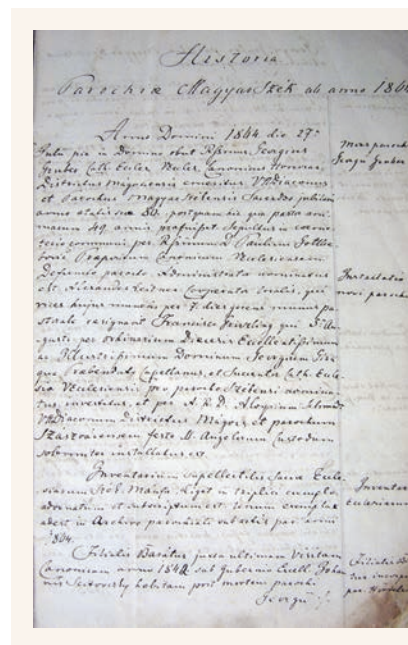
Esti kivilágításban 2008

RÉSZLETEK A HISTORIA DOMUS-BÓL

– Vezette Gruzling Ferenc esperes plébános –

- 1864 Határozat arról, hogy a széki plébánia a mágocsi egyházkerületből a gödrei kerületbe tagozódik be. Határozat a plébániaépület renoválásáról.
- 1865 A plébániaház renoválása
- 1866 Két új miseruha beszerzése.
- 1867 A széki templom berendezésének felújítása (szentségtartó, szekrény, négy nagy ajtó, délről öt nagy ablak, szentélyablak, padok). Új könyvszekrény a plébánián. Új ezüstkehely.
- 1868 Új baldachin, vörös rojtokkal. A kis-hertelendi temető bővítése. (Szeptember 3-án püspöki szentségújítás, bérmlás. 4-én a püspök misét celebrált, és 815 hívő előtt magyarul tartott beszédet.) Nem sokkal a látogatás után ízléses renoválás: a templom fehér-sárga színre, a torony, a szószék, a keresztelőmedence homokszínűre festve. A plébániától a templomig új kőlépcső, egy része égetett téglából. Esőelvezetés.
- 1869 Gyülekezeti padok keményfából. Világítás (nyolc kandeláber). Új öltözők a ministránsoknak. Új karingek, szőnyeg, ravatal. Új kapu a plébánián.
- 1870 A különálló padok felújítása. Új oltárdíszek. Az iskolaházban új kályha, két asztal, két térkép, 16 természetrajzi tábla, öt új miseing a ministránsoknak.
- 1871 Német-Széken a temető mellett új kökereszt (Hochfeldner János). Új fehér miseruha.
- 1872 A főút mellett új kökeresztet állít a régi fakereszt helyébe Wágner Antal molnár.
- 1873 Új misekönyv.
- 1874 Hermes Antal molnár új kökeresztet állít. Öt új, piros öltözők a ministránsoknak.
- 1875 Szék és két új miseinget és karinget. A plébánia istállóját új zsindeellyel fedik. A plébániaházat újrafestik, kijavítják.
- 1876 Az oltárlámpák és füstölők újraezüstözése.
- 1877 Az oltárdíszek és kelyhek felújítása. A templombelső újrafestése. Püspöki látogatás.
- 1878 A plébániaház egyes részei romossá váltak.
- 1879 A nagy viharban víz öntötte el az egyházi épületeket is. Új szőnyeg a templomban.
- 1880 Új kökereszt a főút mellett (Schaff Antal). A plébániaház északi kapuja kőből. Két új miseruha.

- 1881 Szent misszió Széken, mise reggel németül, este magyarul.
- 1882 Bekerítik a kerteket (papkert). Új oltáriszentség és miseruhák, füstölő, kereszt Budapestről. Két harang a széki templom tornyába: 517 és 250 kg-osak. Magyar-Szék, Német-Szék és maga a plébános 150-150 forinttal járult hozzá. Szeptember 3-án avatták az új harangokat a hívők nagy tapsa közepette.
- 1883 Ajándék Budapestről: két miseing, két oltárterítő. Új lepel. A plébániaház tetejének javítása.
- 1884 Plébániaház: esőcsatorna, ajtó a borházra.
- 1885 Ajándék Budapestről (Szent Oltár Szövetség): papi öltözékek.
- 1886 A plébániaház újrafestése.
- 1887 A templom külső renoválása: kapuk, ablakok, torony. A plébánia újrafestése.
- 1888 A plébánia belső festése. A templomban: orgona, oltárlámpa, szőnyeg.
- 1889 A plébánián az ajtók, ablakok festése.
- 1890 A plébánia belső festése. A kertek bekerítése.
- 1891 Az egész egyházközség területén kilenc kőkereszt felújítása. A templom tetejének javítása, a falak festése. Az Úr Feltámadása-szobor felújítása.
- 1892 Új orgona: Angster, Pécs, két manuális. Új szobor: Szeplőtelen Szűz. Új padok, oltárterítő.
- 1893 A plébánia felújítása. Június 21-én feltörik a szentélyt, pusztítanak, a főoltár tabernákulát összetörik, miseruhákat visznek el!
- 1894 A plébánia tetejének javítása.
- 1895 Új miseruha minden filiának. Az új polgári anyakönyvezés törvény bevezetése
- 1896 Az 1864 óta szolgáló plébános, az öregségtől testileg és lelkileg megtörve nyugalomba vonul, Pécsre költözik. Az érdeemesek számára 3000 forintos alapítványt létesít. A plébánia tetejének javítása, tisztítása.

Latin nyelvű Historia Domus

1896-ig a Historia Domust latin nyelven írták a plébánosok, 1897-től már magyarul.

A XX. SZÁZADI FELÚJÍTÁSOK

1909-ben szükségessé vált a templomtető rendbehozatala, valamint a templomparkányok ledőlt részei is helyre lettek állítva. Elkészült a templom felé vezető lépcső, így végre sikerült kiváltani azt a serpentin utat, mely esőzés illetve havazás alkalmával nagy nehézséget okozott a templomba látogatóknak.

1911-ben megtörténtek az első lépések azzal kapcsolatban is, hogy a templombelső falait rendbe hozzák. Kemény Boldizsár esperes plébános, a magyarszéki plébániához tartozó hitközségektől kért segítyt, melynek fejében a patrónus szentek megfestésére tett ígéretet. Mánfa és Pécsbudaafa 100-100 koronát ajánlott meg 1912-re a költségvetésében, Magyarszék a költségvetésén kívül ajánlotta meg a 100 korona összeget. Szintén 1911-ben készült el a templom 4 égtáj felé néző órája, Gruzling Ferenc esperes plébános hagyatékából.

Visszakanyarodva a festési munkálatokhoz, 1913-ra Magyarszék, Németszék, Mánfa, Budafa, Vágot hozzájárulásával 450 korona gyűlt össze. Mecsekpölöske, Liget és Kishertelend azonban a hozzájárulás összegének megfizetésétől elzárkózott. A visszaállók később nagyon megbánták, hogy védőszentjeik nem lettek megörökítve. Helyettük azonban Schaff Józsefné (Vágner Anna) Szt. Anna, Czukor Jánosné (Bocz Rozalin) Szt. Rozália védőszentjük megfestésére 100-100 koronát, Kemény Boldizsár Szt. Erzsébet megfestésére 50 koronát ajánlott. A templombelső kifestésével kapcsolatos terv és költségvetés elkészítésével Jámbor Lajos, budapesti festőt bízták meg, aki éppen ez idő tájt fejezte be a pécsi Buda városi templom festését. Ezt követően a tervek beadásra kerültek az egyházmegyei hatóságokhoz, amelyet a püspökség nem fogadott el, valószínűsíthető, hogy azért, mert a festő Pécsen végzett munkájával nem voltak maradéktalanul megelégedve. Helyette Gebauer Ernő pécsi festőművészt ajánlották, aki 1913. augusztus 5-én Magyarszékra érkezett. Szemrevételezte a templomot és a munkálatok elvégzéséért neki járó 6000 korona összeg került megállapításra. Ezután a helyi plébános kérvényt intézett a Püspökhöz, melyben a 4400 korona megtakarítás, a 600 korona adomány mellé 1000 koronát kér az egyházhatóságtól, így rendezve a 6000 koronás költségvetést. Szeptember 13-án szerződést kötöttek az iparossal, aki a szerződésben a következőket vállalta:

- Kőműves munka, a falak kijavítása, egyes helyeken új vakolat
- Állványozás
- A falfelületek elődolgozása, csiszolása, vakarása
- Az összes dekorációfestésnek a megtervezése
- A tervek alapján a legjobb szintartó anyaggal való dekoráció, festés
- Figurális képek megfestése, négy kisebb kompozíció megfestése, melyek tárgya

- Angyali üdvözlét
- Jézus megkeresztelése
- Jézus tanítása
- Keresztre feszítés

Ezen képek mérete 1 m 30 cm széles, 1 m 50 cm magas.

- Egy nagy festmény a szentély mennyezetén, a feltámadást ábrázolja, mérete 4 m hosszú 2,5 m magas.
- Öt dekoráció angyalcsoport a szentély, a hajó és a kórus falára alkalmazva
- Az oltár, a szószék, orgona külsejének renoválása és a főoltár képének tisztítása.

A szerződésben a munkálatok befejezésére november 15-i időpont lett megjelölve, és a magyarorszáki plébánia hivatal, valamint az egyházmegyei hatóság felül bírálata után történhet meg a hivatalos átadása. Gebauer Ernőnek, Keil József dekorátorfestő segítségével sikerült a falak díszítését határidőre elvégezni. November 27-én dr. Szőnyi Ottó sztsz. elnök lett megbízva a revízióval, ahol jelen volt még: Kemény Boldizsár esperes plébános, Fauszt Antal Mecsek szabolcsi káplán, Mayer György Mecsek szabolcsi plébános, Schulcz Gábor magyarorszáki káplán, Ottó József, Galló József, Varga József.

A kivitelezés megegyezett a szerződésben foglaltakkal:

- Szentély mennyezetén Krisztus feltámadását ábrázoló ikon található
- Hajóboltozati cikkelyekben Szt. Erzsébet, Szt. Vendel, Szt. Anna, Szt. Antal, Szt. Bálint, Szt. Flórián, Szt. Magdolna álló alakjai
- Az északi hajófal fülkéiben az angyali üdvözlét, Krisztus keresztelését, a hegyi beszédet, Krisztus a keresztfán képeket festette meg.
- Szentély diadalívére az áldozati kelyhet és két odaszálló angyalt, a kórus hátfalán 8 fanfár angyalt helyezett el.

Minden képet a keret motívumából megszerkesztett ornamentika övezi, mely a hajófalakon dús szőnyegmintákká, a boltozatmezőkön gyengéd rajzú és színezetű irrealitássá, a hevederíveken szalagokká tömörül.

November 30-án advent első napján, délelőtt 10.00 órakor rengeteg hívő részvételével megáldották a díszes templomot. Az ünnepi szertartást Fülöp István Magyarhertelendi lelkésszel, Schulcz Gábor magyarorszáki káplánnal közösen tartotta Kemény Boldizsár esperes plébános.

1758. a templom építését követő 155 év múlva ismét díszbe öltözött a magyarorszáki templom.

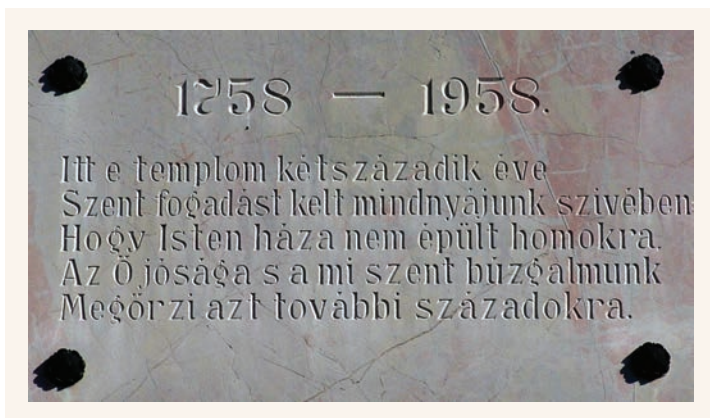
1924-ben, 1928-ban, 1957-ben ismét javításra szorult a templomtető, a torony és az oldalfalak. A templom hajójában 1928-ban két új ablakot építettek be, valamint új ajtó is készült a sekrestyére. A plébános kifestette a templom bejárati előcsarnokát, és Fetter aranyozóval a szentély kupoláján a főoltárt bearanyoztatta. Jéhn János mecsekpölöskei asztalos pedig, egy igen díszes keményfa térdeplőt készített a templom részére.

Következő jelentősebb munkálat 1934-ben volt, ekkor Weidinger János kőművesmester a magyarszéki iparosokkal vállalta a templom külső helyrehozatalát. A templom fala sárga színezetet kapott. Weidinger János és neje igen vallásos emberek voltak. Ezt bizonyítja, hogy 1933-ban Kis Szent Teréz szobrot adományoztak a templomnak.

Az idő múlásával a templomhoz vezető út állapota is megromlott. 1935-ben elkészült, a téglával burkolt járda, mely egy időre megkönnyítette a szentmisére igyekvők hívők közlekedését. (Az út, valamint a járda aszfaltozására 1986-ban a Magyarszéki Tanács jóvoltából került sor.)

1958. ebben az évben ünnepelték a templom 200 éves évfordulóját, melyet a lelki megújulás jegyében szervezett meg Solymár György plébános. Dr. Juhász Pál pécsi hittanár példabeszédet, Lónay Ödön ligeti kihelyezett lelkész pedig ünnepi beszédet mondott. Hamar János Mecsekjánosi plébánosa is részt vett

Emléktábla a kétszázadik évfordulóra

az ünnepi misén. Ebből az alkalomból egy kőtáblát is avattak, melyet a bejáratú ajtó fölé helyeztek el, a képen olvasható felirattal.

1971-ben a szentély süllyedését észlelték, ennek okát vizsgálva egy $2,5 \times 7,5$ m-es sírt találtak. A benne álkapocs és szájjpad csontokat, ezzel egy időben a nagy oltárnál is 30-40 cm szélességben találtak emberi maradványokat. Újabb törekvések indultak a templom helyreállítására. 1978-ban összegyűlt a felújításhoz szükséges pénzösszeg, a mintegy 154 831 Ft, mely a munkabért fedezte. Az egyházmegye 70 000 Ft. anyagköltség támogatással járult hozzá a munkálatokhoz. 1979-ben a püspökségtől hozott állványokkal körbeállványozták az épületet, és Pozsgai Ferenc kaposszekcsői kőműves irányításával megkezdődött a felújítás és a templom teljes külső renoválást kapott. Az építkezéshez szükséges vizet a termelőszövetkezet szállította, de a helyiek és az egyházközséghez tartozó településen élők is kivétel nélkül szívügyüknek tekintették a templom helyrehozatalát. Ligetről Zsidai Ferenc 2000 db, Magyarországról Fuchs Jánosné 600 db tetőcserepet ajándékozott. Ez év májusában András Sándor mágocsi tetőfedő elkezdte a tető szerkezetének javítását, csatornázást, végül a torony párkányainak bádогоzását. Denkinger István és Denkinger Mihály helyi kőművesek betonlefolyókat építettek a templom északi felén, hogy az esővíz ne közvetlenül az épület alá folyjon. A tatarozás július 6-án fejeződött be. Az összegyűjtött pénzből sikerült megtakarítani valamennyit, ebből Lónay Ödön plébános úr felújíttatta a világítást és hangosító berendezést építtetett ki a templomban.

A szentélyben két restaurálásra szoruló olajfestmény volt elhelyezve (Jézus a kereszten, Fájdalmas anya) melyeket Cserháti József Megyész Püspök 1980-ban tett látogatása során visszakért (cserébe 20 000 Ft-ot ajánlott fel a templom javára) mondván ez a két kép hiányzik a Klimó sorozatból.

Szintén a plébános úr törekvésének köszönhető a márványoltár, melynek költségeit a hívek által összegyűjtött pénzből fedezték. Gyimesi Zoltán vásárosdombói oltárkészítő keze munkáját dicséri, aki a következő feliratot véste az

oltárba „Ez a márványoltár Isten dicsőségére az Úr 1981. esztendejének május havában készült”. Cserháti József Megyés Püspök szentelte fel, június 28-án.

Ezt követően voltak még kisebb-nagyobb felújítások a templomon, leginkább festés, de a pénzhiány a plébánosok kedvét szegte. Az utolsó nagyobb beruházás a tető javítása, új cserepekkel történő befedése volt 1994-ben melyet Petkó Tamás plébános úr szervezett meg. A hívektől 400 000 Ft-ot és németországi adományokból 800 000 Ft összegű német márkát sikerült a munkálatok költségeihez összegyűjteni.

A templom ablaka

1994. évi templom felújítási munkálatokban részt vettek (Takács Vilmos feljegyzései alapján):

Aknai Boldizsár, Aknai Kálmán, Aladics Zoltán, Almási István, Balaskó János, Balaskó Jánosné, Balaskó József, Balázs József, Balogh Jánosné, Balogh Jenő, Baranyai Péter, Benkő János, Berkes Lajos, Bodor János, Boronyák József, Boros Vince, Cseke Lajos, Denkinger István, Fábíán Károlyné, Fábíán Katalin, Farkas László, Fejes Ernő, Fink Károly, Fodor Károly, Fuchs János, Füzes János, Gallina Józsefné, Gyenis Árpád, Győző Ferenc, Hering József, Hodur Bertalané, ifj. Fejes Ernő, ifj. Hering Nándor, Kajtár Gergely, Kispál József, Kiss Dezső, Kubik Sándor, Magyar Tibor, Magyar Tiborné, Mann János, Mann Jánosné, Mezőlaki András, Mezőlaki Szilárd, Mühl János, Mühl József, Ollé Péter, Orsós János, Ottó Jánosné, Pallós Péter, Pandúr József, Pantáné Tóth Ilona, Papp Gyula, Petkó Tamás, Radon János, Radon Károly, Rick József, Rick Józsefné, Rigacz Jenő, Rudli József, Sasvári István, Schaff József, Schmeller Antal, Schmeller Antalné, Smányi Gyuláné, Szolga Zoltán, Szűcs László, Takács Vilmos, Tárnoki Nándor, Tihanyi Ferenc, Tímár Jánosné, Varga Ferencné, Varga János, Vízkeleti Ferenc, Wiluth András, Zsadony László

Egyéb munkálatokban részt vettek:

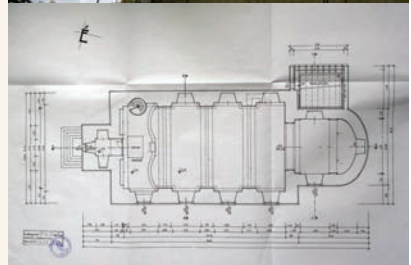
Drotter Károly, Farkas Lászlóné, Hering János, Hucker József, Madencsics Ferenc, Molnár Jánosné, Mühl János, Rauch János, Schaff András, Scherdán József, Sipos Antal, Szandtner János, Váradi Erzsébet

A TEMPLOM MEGERŐSÍTÉSE

2006. november 1-jére, mindenszentek napjára készült el az éppen 100 éves szentháromság-szobor felújítása. Ez évre a templom állaga is annyira megromlott, hogy Kárpáti Jenő polgármester kezdeményezésére részletes statikai felmérést végeztek és elkészült a templom műemléki felújításának építési engedélyezési terve is. A terv elkészítéséhez a magyarországi egyházközösség és a magyarországi önkormányzat képviselő testülete 400, illetve 200 ezer Ft-tal járult hozzá. A templom megmentésének érdekében az önkormányzat számlát nyitott és 2006. decemberében jótékonyági koncert alkalmával megkezdte az adományok gyűjtését. (Élő bankszámlaszám: 71800051-11123820). Köszönjük adományát! 2008. augusztus 7-éig összesen 1 044 200 Ft gyűlt össze.

Adományozók névsora:

Alkai Károly, Aladics Zoltánné, Arnold János, Balogh Péter, Bauer Józsefné, Blumenshein Andrea, Brantmüller Imre, Burján József és Simon Adrienn, Csendes Antalné, Csendes Zoltán és családja, Csengő Hangok Koncert bevételei, Drotter Ervin, Drotter Károlyné, Eckl család, Egyházmegyei Gazdasági Hivatal, Fodor Károly, Fuchs Jánosné, Fuchs Jánosné özv. és Fuchs János, Gábor Istvánné, Gallina Józsefné, Gyenis Attila István és családja, Győző Ferenc, Hamerli Tiborné, Hering Jánosné, Hering Nándor és családja (Kossuth u. 16.), Hering Nándorné id., Hucker Józsefné, Kajtár Gergelyné, Kárpáti András és Elter Renáta, Kárpáti Jenő és neje, Keller József és Keller Józsefné, Kispál Béla, Kispál Gábor, Kispál Mihályné, Klár Mártonné, László Józsefné, Lovas Andor, Magyar Tiborné, Magyarországi Általános Iskola bejáró tanárai, Mann Jánosné, Márcz Mártonné, Mercz József és családja, Molnárné Tárnoki Éva, Mühl Jánosné (Petőfi u. 11.), Mühl Jánosné (Petőfi u. 60.), Orcsik Ferenc és családja, Pandur Nándor és Pandur Nándorné, Rick Józsefné, Róth Jánosné és családja, Rudl József, Schaff Józsefné id., Schmeller Jánosné, Segesvári Józsefné, Sherdán József, Simon Sándorné, Smányi Gyuláné, Szabó Gyuláné, Szandtner Jánosné, Szelmenczi Andrásné, Szolga Erika, Szolga Pálné, Szőke Antalné, Takács Vilmos, Tihanyi Ferenc, Tóth Istvánné, Várnagy Gyuláné özv., Vilmányi Kiss Miklósné, Vízkeleti és Mühl család (Petőfi u. 68.), Völgyesség-Hegyhát Takarékok

A régi út a templomhoz
1909-ben készült

Jótekonysági koncert 2006. december 16.

2007. februárjában sor került a templom környékének rendezésére és az esővíz elvezetésének megoldására melynek legfontosabb eredménye volt a templom további süllyedésének megállítása. A Karmelita Kolostor 60 fm vízvezeték csővel segítettek a munkában.

A munkálatokban részt vettek többek között:

Adorján István, Aladics Zoltán, Csonka János, Fecske Antal, Fink Károly, Hucker József, Jauch László, Kispál Béla, Kiss Gergő, Kiss Kornél, Kiss Kornél, Mann Jánosné, Orsós Ferenc, Orsós Gábor, Orsós György, Orsós József, Orsós László, Rick József, Scherdán József, Szabolcsi János, Szigeti Géza, Torma Zoltán

Az 1958-ban „örökül hagyott szavakat” szem előtt tartva kezdődtek meg 2008. júniusában azok a munkálatok, melyek a templom kritikus állapotának javítására szolgálnak. 2008. június-júliusában a tervnek megfelelően elkészült az épület ideiglenes statikai megerősítése. A munkák megkezdésére még áprilisban 950 000 Ft-ot utalt át az önkormányzat a számláról a püspökség és egyházközség részére.

A PLÉBÁNIA

Levéltári források alapján már a középkorban létezett plébánia, melyet a török dúlás idején 1526-ban teljesen elpusztítottak. 1716-ban lett újjá alapítva.

A plébánia épületéről egy 1756-os vizitációban esik szó, melyet akkor romos állapotban találtak, de tudomásuk volt arról, hogy 1657-ben ezt az épületet felújították.

A Nesselrod – féle vizitáció a plébánia első plébánosa-ként, az 1717-től Széken szolgáló Nagyszombaton tanult, magyarul, horvátul, németül, beszélő Farkas György esperes plébánost említi. A plébánia életében fontos dátum 1742, mert ettől az évtől folyik anyakönyvezés az egyházközségben.

1776-ban az elavult romos épületet már nem volt érdemes feltatarozni, ezért helyette a székesegyházi uradalom jóvoltából, kiemelt helyen, felépült a plébánia mostani épülete. Természetesen az idő előrehaladtával, ezen az épületen is többször végeztek állagmegóvási munkálatokat, pl. 1911-ben új tetőt kapott. 1971-ben Magyar István apát úr Pécsre került és helyette Lónay Ödönt bízták meg a lelkipásztori teendőkkel (véglegesen 1974-ben lett kinevezve), aki jó ideig a ligeti parókiáról látta el feladatait, mivel a paplak lakhatatlan állapotban volt. A felújítási munkálatok során az is nehézséget okozott, hogy a műemlékvédelmi hivatal nem engedélyezte a falakat köporral történő vakolását, valamint, azt sem, hogy az ablakok befelé nyíljanak.

Végül hosszas huza- vonát követően Fuchs Antal kőműves megkezdte az épület felújítását. Az épület keleti oldalának belső vakolata, a felázások következtében leszakadt, első lépésben ennek a helyreállítása történt meg. A csatornázást követte az épület külső falainak vakolása, majd Bischoff Antal mecsekpölöskei asztalos az ablakok cseréjét végezte el.

A léces, cseréptetős kútház már 1924 óta hasznos dísz a plébániaudvarnak. A gazdasági épület az 1800 évektől látta el az éppen szolgálatot teljesítő plébános háztartását.

A plébánia 1974-es renoválás előtt és után

Az épület modernizációja során 1965-ben az elektromos áramot, 1981-ben a vizet vezették be a plébánia épületébe.

A plébániához jelentős földterület is tartozott, egészen a mostani 66-os útig, zöldségtermesztés folyt ezen a területen, de 1971-ben a tanács kérésére, a Püspökség lemondott a magyarszéki plébánia belső kertjének tulajdoni jogáról, így ezen a területen megkezdődhetett a Művelődési Ház építése. Cserében rossz minőségű földterületet kapott az egyház, melyet akkoriban erősen kifogásoltak. Felháborodást váltott ki az is, hogy vasárnap is társadalmi munkát végeztek a helyben élők, ezzel rossz példát mutatva a templomba járó hívőknek. A kerítés mely a múlt században épült, sajnálatos módon 1969-ben bedőlt. 1973-ban helyreállították és rá egy évre, Balaskó József jóvoltából két új kertkapu készült a nyugati és az északkeleti bejáratra. 1977-ben a főbejáratra felújított kovácsolt kapukat szereltek föl, melyek a mai napig láthatók tökéletesen illeszkedve a műemlék jellegű épület stílusához. Utolsó felújítás 1987-ben volt, amikor az elkorhadt lécek cseréjét végezték el.

MAGYARSZÉK FIÓKPLÉBÁNIÁI

– Filiák –

1733-as vizitáció Szék filiának a következő településeket említette: Németszék, Mánfa, Magyarszék, Budafa, Komló, Pölöske, Ligeth, Szopok, Jánosi, Abaliget, Rákos, Szakáll, Husz-Tóth, Kovácsszéna, Bodolla.

1757-ben Abaliget, később 1784-ben Jánosi is kivált a Széki lelkészségből és mindkét település önálló plébániát hozott létre.

1800-ban a Magyarhertelend alapított önálló plébániát, így Mánfa, Budafa, Vágot-puszt, Németszék, Barátur, Kishertelend, Liget, Szopok maradtak Szék filiái.

1900-ban vitát képezett, hogy Árpádtető, a Pécs-szabolcsi, vagy Magyarszéki plébániához tartozik-e? 1902-ben Valter Antal székesegyházi patrónuskormányzó, Magyarszék filiájának nyilvánította.

1924-ben azonban újabb változások történtek a Magyarszéki plébánia életében. Elcsatolták Mánfát, Pécsbudafát, ezeken a településeken önálló lelkészséget alapítottak.

1992-ben Mindszentgodisa Magyarszék filiája lett, így az akkori plébánosnak 11 településen kellett lelki szolgálatot teljesíteni.

Mária szíve oltár

Jézus szíve oltár

Az 1869-ben kapott kandelábertek egyike

A SZENTMISÉK NYELVEZETE

Az istentiszteleteken az 1800-as években két nyelven, felváltva, magyarul és németül folyt a prédikáció, de nagyobb ünnepek alakalmával karácsony, húsvét, pünkösöd, és Szt. Istvánkor mindig magyarul. Az azt megelőző időszakban német, valamint latin nyelven tartották a szentmisét.

Bérmálás

Betlehemi játékok a templomban

Csoportkép az oltárnál Pál József plébánossal

Egyházközségi tagok. Középen ül Magyar István plébános

Elsőáldozás 1930-ban. Középen Fent Gyula plébános

1930-as elsőáldozók

1934-es elsőáldozók

Elsőáldozó kislányok 1945

1951-es elsőáldozók

1965-ös elsőáldozók Magyar István plébánossal

1967-es elsőáldozók

1967-es elsőáldozók közepén Magyar Istvánnal

1973-as elsőáldozók

1964-es elsőáldozók Solymár Györggyel

1977-es elsőáldozók

1953-as elsőáldozók

1990-es elsőáldozók közepén Lónai Ödön plébános

2008-as elsőáldozók közepén Pál Józseffel

Elsőáldozás. Magyar István plébános

Elsőáldozó kisfiú 1929

Elsőáldozó kisfiú 1951

Elsőáldozó kisfiú 1975

Elsőáldozó kislány 1929

Elsőáldozó kislány 1958

Elsőáldozó kislány 1967

Solymár György plébános elsőáldozókkal 1959

Hipp Imre, Kránicz Lajos plébános és Rostás Pál a diákokkal 1925-ben

Fent Gyula plébános és Rostás Pál tanító a diákokkal 1925-ben

Forrai István, Kemény Boldizsár és Fischer Adolf a diákokkal

Kemény Boldizsár és Forrai István a diákokkal 1914-ben

Keresztelő 1960-ban

Keresztelő

Esküvő 1941-ben

Esküvő 2008-ban

Hősök szobra koszorúzása 1992-ben Petkó János Plébánossal

Millenniumi zászlóátadás

Mise

Mise 1992-ben

Szentvacsora 1970-ben Magyar István plébánossal

Szentvacsora 1973-ban

Úrnapi körmenet

Úrnapi sátor

Temetés az 1800-as évekből

Temetés 1952-ben

STÁCIÓK

1934. Steinerbrunner Jánosné, magyarszéki lakos jó-voltából, április 31-én Takács István által készített 14 db keresztúti kép érkezett a templomba. A festményeket Szabó László budapesti oltárépítő rögzítette fel a falra. A képeket faragott, pácolt, polírozott, barokk keret fogja körbe. 1934. szeptember 16-án megáldotta Kaizer Nándor pécsi ferences szerzetes.

Hősök könyve

A szentmise olvasmányai

Márvány oltár

Szent József és páduai Szent Antal szobra

Mária szíve-szobor

Lurdes-i Szűz Mária

Szűz Mária

Lisieux-i Szent teréz szobra

TEMETŐK

A régi magyarszéki temető, melyben az 1700-as évekből származó sírok is megtalálhatók, nem volt alkalmas további sírhelyek kialakítására, ezért közvetlen mellette 1903-ban újabb terület lett felszentelve. 1973-ban a Községi Tanács jóvoltából új ravatalozó épült a régi helyére, mely építőanyagának jelentős részét hasznosították a mostani sokkal modernebb épület elkészítésénél. A hívek munkáját is dicséri a ravatalozó, hiszen a külső festést társadalmi munkában, közös összefogással végezték el.

Kemény Boldizsár plébános, említést tesz egy, a sikondai fenyőerdő mellett található kis temetőről is, melynek

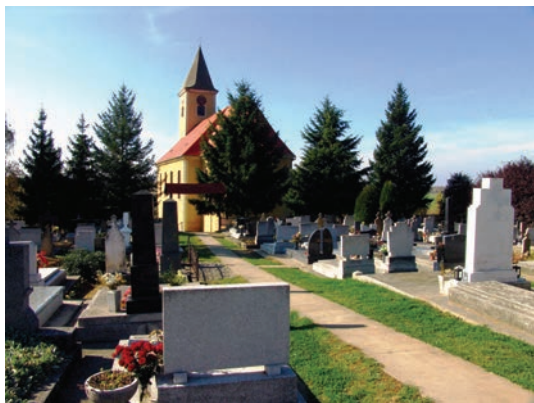
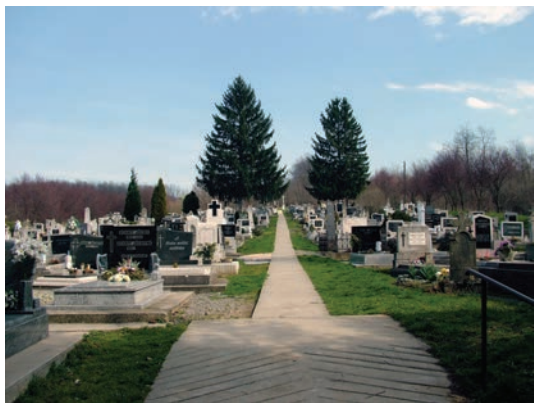

három halottja van, egy keresztény, egy baptista, és egy zsidó.

A németszéki és a kishertelendi településrészekben is van temető. A temetők és a rajtuk található ravatalozók a betelepítésekkel egyidejűsíthetők. 1950-es években felröppent egy hír, mely szerint a németszéki temetőt megszüntetik, csak a magyarszéki temetőben engedélyezik a temetkezést. Ennek azonban nem volt igazság alapja, még is a németszékiek magyarszéken temették el hozzátartozóikat. 1989-ben lelkes németszékiek (Rauch János, Füzes János, Hartung József, Csehi Tibor) felújították a ravatalozó épületét. A munkálatokat 1990-ben fejezték be és 1991 ismét volt temetés (Rauch Ferenc temetése).

A kishertelendi temető állapotán nem fogott ki az idő vasfoga, jó állapotban van. A 80-as évektől 2007-ig nem tartottak itt temetést, még is rendezett a temető, mind ez köszönhető Szép Lászlónak, az ott élőknek és az önkormányzat dolgozóinak.

FESZÜLETEK, MINT VALLÁSI SZIMBÓLUMOK

A kőkeresztek állításának a szokása jellegzetesen Közép-európai, illetve Kárpát-medencei jelenség volt. A kőkereszteket többnyire járványok után, esküvők alkalmából, vagy egyéb fogadalomtételek esetén állították, minden esetben út mentén, gyümölcsösökben, szőlőskertekben és szántóföldeken.

Fontos megjegyezni, hogy a kőkeresztek állítása a tehetősebb családok szokása volt. Régen állítottak egyet a falu elején és a falu végén is, szimbolizálva ezzel a kezdetet és a véget is egyben. A keresztek anyagait eleinte mindig meghatározták az adott környék természeti adottságai is. A legtöbb ilyen kereszt persze elsősorban katolikus vidékeken, illetve többségében katolikus falvak környékén található, mint amilyen például Nógrád, vagy Baranya, miután tisztán katolikus szokásról beszélhetünk. Ráadásul német eredetű a szokás, amit Magyarország területére egyértelműen a svábok hoztak be.

A régi időkben ebből is tudhatta az utazó, hogy milyen vidéken jár. Mármost a hit gyakorlásának a szempontjából.

És még van egy fontos dolog. Ezeket a kereszteket nem amolyan felső utasításra, azaz egyházi megrendelésre állították, hanem minden esetben kisközösségek és egyes személyek hitbéli meggyőződésének az emlékeiről beszélhetünk. A feszület állítását azonban kérvényezni kellett az egyháznál, amely magában

foglalta a költségeket, a helyszínt, valamit a kérvényezőök adatait. (mellékelt ábra: Schmeller hagyaték 1911. Stocz Ádám és Ottó Klári).

A fészületeket a tulajdonos (amíg élt), majd a község lakói tartották rendben. Ezt igazolja az 1911-es alapító okirat mellé csatolt levél szövege, melyet a ma élő hozzátartozók írtak:

„Ez az alapítólevél Schmeller Antal édesapai öröksége. 1911-ben dédapja

Storcz Ádám állíttatta azt a kökeresztet, mely még ma is áll Sipos Antal német-széki lakos háza előtt. A család ebből a Hársfa utcai házból 1914-ben települt át Magyarorszára, de az, hogy a mai napig ilyen jó állapotban van a fészület, Sipos Antalnak köszönhető.”

Jelenleg a településen 18 kökereszt található, melyek állításának körülményeiről keveset tudunk. Az elsők közötti épen maradt kökereszt 1820-ból származik és a régi temetőben van.

Néhány adat:

- 1871. Hochfeldner János a Németszéki temető mellett új kökeresztet állíttatott
- 1873. a főút mellett Wágner Antal állíttatott kökeresztet a régi fakereszt helyére
- 1874. Hermes Antal magyarszéki molnár kökeresztet állíttatott
- Magyarszék Sikonda felőli bevezető szakaszán, Kajtár Gergely háza előtt található kökeresztet Schaff Antal állíttatott 1880-ban.
- A német-széki településrész nyugati szélén húzódó út mentén Weisz és Kétyi családok állíttattak keresztet 1924-ben.
- 1929-ben a német-széki határban a mecsekpölöskei út mentén Rick János és Khül Teréz állíttattak keresztet.

SZETHÁROMSÁG SZOBOR

A szobrot az egyház állította 1906-ban. Készítője Puppi József pécsi kőfaragó volt. A mára már műemlék jellegű szobrot többször felújították, utoljára fennállításának 100. évfordulóján öltözött ünnepi díszbe. A helyiek elmondása alapján egy a szent lelket ábrázoló galamb is része volt a szoborcsoportnak, amely egyik felújítás alkalmával eltűnt.

Szent Flórián

Szent József

Szent Antal

TEMPLOMHARANGOK

Szent István tiszteletére emelt régi templom első harangja valószínűsíthetően a török dúlás idején megsemmisült.

Templomunk legrégebbi, jelenleg is működő harangja a 68,2 cm átmérőjű, 149 kg-os középső harang, melynek felirata: (felső sor) „FLORENTINUS STRECKFUS ME FUDIT GRAECII” (alsó sor) „ANNO 1689, QUO SIGETHUM ARMIS LEOPOLDI I. RECEPTUM: A QUINQUE ECCLESYS TERTIO”. Jelenlése: „Florentinus Strecksfus öntött engem Grazban 1689-ben, amikor I. Lipót seregei – harmadik éve ostromolván – visszavették Szigetvárt”. A harang Szent István tiszteletére lett szentelve. Ez a harang egyházmegyénk legrégebbi, illetve az ország egyik legöregebb harangjának is mondható, melynek hangjáról 1988-ban a Budapesti Rádió munkatársai hangfelvételt készítettek.

Kutatások során fény derült arra, hogy 1882. szeptember 3-án az eredeti 1689-es harang mellé két (egy 517 és egy 250 kg-os) másik harangot is felszenteltek, a Németszék, Magyarszék és az akkori plébános Gruzling Ferenc esperes plébános 150-150 dénár hozzájárulásával. Ez utóbbi két harang 1916-ban az I. világháború során eltűnt.

1923-ban új harangok érkeztek, a 109,5 cm átmérőjű, 650 kg-os nagyharangot Rudle Ignác pécsi harangöntő, a 40 cm átmérőjű kisharangját (mely 1922-ben lett megrendelve) Szlezák László budapesti harangöntő készítette. 1923. augusztus 20-án Kránitz Lajos szentelte föl, ünnepélyes keretek között. Így hét év után ismét három harang szólalt meg a templomtoronyban. 1936-ban Puch nevezetű katona lélekharangot öntetett hálából, hogy épségben hazatért a harctérrel. Ennek a harangnak a II. világháború során nyoma veszett.

A harangozást mindig egy megbízott személy, a harangozó látta el, de évről-évre egyre nehezebben lehetett erre a feladatra embert találni. Lónay Ödön plébános jó ideig volt harangozó nélkül, mígnem 1977-ben Fülöp Boldizsár pécsváradi mérnök jóvoltából augusztus 17-re elkészült a harang elektromos vezérlése.

Harangszentelés 1923

ORGONA

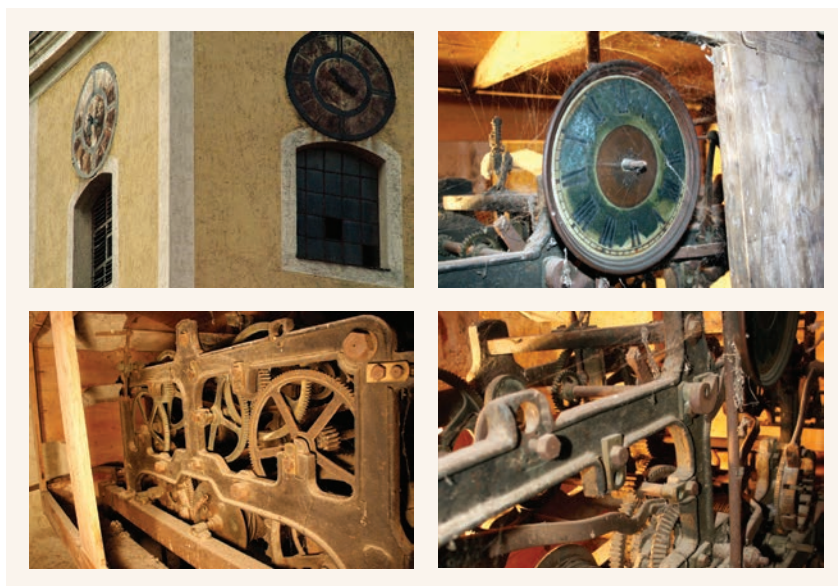
A templom liturgiáját hatváltozatú, jó állapotú, pedálos orgona látta el, amely az idő múlásával egyre rosszabb állapotba került, és az épület méreteihez képest kicsinek is bizonyult. 1892-ben új orgonát (2/12 m/r, op. 167.) kapott a templom, melyet Angster József pécsi orgonaépítő mester készített. Az I. világháború idején az orgona első sípsorát elvitték, az üresen tátongó helyét kék klott anyaggal kárpitozták be 1925. augusztus 10-én.

ÓRA

1911-ben Gruzling Ferenc esperes plébános 2000 koronás hagyatékából toronyórát készíttetett Kemény Boldizsár esperes egy budapesti órásmeisterrel, az összeg kamatát az óra fenntartására fordították. Az új időmérőnek kezelője is volt, Szőke József személyében, akinek részére 50 korona tiszteletdíjat állapítottak meg a község pénzéből.

A templomtorony óráját Amersa sásdi órásmeister 1927-ben megjavította. Az időjárás viszontagságainak kitett számlapot több alkalommal (1934 Blum István, 1950 Denkinger István ifj. Fehér István sásdi órásmeister ekkor meg is javította utoljára 1979-ben) átfestették. Napjainkra sajnos „megállt az idő” Magyarországon, az idő múlását jelző szerkezetet a rozsdá szinte teljesen felemésztette. Reményeink szerint 2011-re, 100-ik évfordulójára újra működőképes lesz az óra.

A MAGYARSZÉKI PLÉBÁNIA LELKÉSZEI 1704-TŐL

A falu társadalmának szerves és meghatározó személyisége volt a pap (a plébános is a falu vezetői közé tartozott). Különösen a kisebb településeken volt fontos irányító szerepe, nemcsak erkölcsi tekintetben. Korábban kérés nélkül is beavatkozott a falu életébe: „Az akkori szokás szerint a pedagógus és a pap is ugyan úgy járt el, testi fenytést alkalmazott.

Sok esetben a falu közvéleményének végrehajtó szerveként működött, mivel neki jelentették a „botránkoztató életűeket”, akiket azután szóvá tett a templomban. Az ezzel járó megszegyenítéstől való félelem a katolikus közösségekben komoly visszatartó erőként működött.

Különbségek voltak abban, hogy egy falu mennyire várta, illetve fogadta el papjának irányító szerepét. A plébános hatáskörébe tartozott, hogy a vasárnapi munkaszünet és a misén való részvétel alól, indokolt esetben felmentse a híveket.

Személye nemcsak vallás erkölcsi kérdésekben volt iránymutató, de a falu életének más vonatkozásaiban is. Így például írásbeli ügyekben „közvetített a falu és a földesúr között”, de „ő tudta legjobban a társadalom íratlan törvényeit és döntőbíróként éppen úgy működött, mint közvetítőként”.

A XX. század közepén már megosztotta a falu közvéleményét az a plébános, aki meghatározta, hány óráig tarthat a szombati lagzi, hogy a vasárnapi misén való részvételt ne zavarja, nem engedte, hogy a lányok a templomban nejlondruhát viseljenek stb.

Magyarszék plébánosairól elmondható, függetlenül attól, hogy mennyi időt töltöttek lelkipásztori szolgálatukban, lelkiismeretesen irányították a plébánia életét, tudásuk legjavát adták. Voltak, akiket hivatalba lépésük pillanatában elfogadtak a hívek, és voltak, akik sok szenvedés árán vívták ki az emberek elismerését. A világ modernizációja, egyre inkább háttérbe szorítja a vallást, az egyház közösségformáló szerepét.

A Historia Domus olvasása során megdöbbenő volt, ahogy a XX. század lelkészei leírták „tehetetlenségüket” a rohanó világgal szemben, amely elragadta, magával sodorta híveik nagy részét. Nem adták fel a harcot. Kitartóan, őrlődve a keresztény elkötelezettség és a civilizációs ártalmak között, igyekeznek megtalálni azt az egyensúlyt, amely magyarszéki templom és plébánia további 250 évét megalapozhatja.

1.	Hradeczky János plébános	1704–1706
2.	Vácsy István független plébános	1706–1716
3.	Farkas György esperes plébános	1716–1742 Magyarorszáron eltemetve
4.	Bakotich Péter h. plébános	1742–1744
5.	Fintos Miklós h. plébános	1744–1745
6.	Téglási Miklós Ferenc esperes plébános	1745–1771 Magyarorszáron eltemetve
7.	Mitterpacher Dániel Antal esperes plébános	1771–1774
8.	Szegedi Imre esperes plébános Cz. kanonok	1774–1795 Magyarorszáron eltemetve
9.	Grabarics József Lázár esperes plébános	1795–1806
10.	Pritzlmayr József esperes plébános	1806–1815
11.	Gruber György esperes plébános Cz. kanonok	1815–1864 Magyarorszáron eltemetve
12.	Gruzling Ferenc esperes plébános	1864–1896 Magyarorszáron eltemetve
13.	Kemény Boldizsár esperes plébános	1897–1922 Magyarorszáron eltemetve
14.	Kránitz Kadosa Lajos plébános	1922–1924
15.	Fent Gyula esperes plébános	1924–1958 Magyarorszáron eltemetve
16.	Solymár György pp. kamarás plébános	1958–1963
17.	Petri György plébános	1963–1964
18.	Magyar István, címzetes apát plébános	1964–1972
19.	Lónay Ödön püspöki tanácsos plébános	1972–1991
20.	Végvári Tibor plébános	1991–1992
21.	Petko Tamás plébános	1992–1994
22.	Molnár János plébános	1994–2001
23.	Pál József plébános	2001–

Gruber György plébános sírja

Fent Gyula esperes plébános sírja

Kemény Boldizsár esperes plébános sírja

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Szeretnénk köszönetet mondani azon személyeknek, akik régi fotóikkal, dokumentumaikkal, emlékeikkel segítették e könyv létrejöttét, egyúttal szeretnénk elnézést kérni azoktól, kiknek képei szerepelnek a könyvben, illetve segítették munkánkat, de valami oknál fogva nevüket nem említettük meg.

Külön köszönettel tartozunk a szerkesztők közül Schaff Anikónak, Burján Józsefnek, Kárpáti Jenőnek és Galicz Krisztián tördelőszerkesztőnek, és a felbecsülhetetlen értéket képviselő fotókért és képekért Árgyelán Györgynek, Burján Józsefnek, Dalmady Árpádnak és Simon Adriennek.

Köszönjük az adatok és okmányok rendelkezésre bocsátását Pál József plébános úrnak.

Külön köszönetünket fejezzük ki Mayer Mihály pécsi megyéspüspöknek, hogy ez a könyv létrejöhetett.

Munkánkat segítették: Balázs Tiborné, Denkinger János, Fekete György, Gallina Józsefné, Győző Ferenc, Hering János, Hucker Attila, Kárpáti András, Majorné Thoma Magdolna, Mann Jánosné, Margittai Lászlóné, Mezölaki Andrásné, Mühl Antalné, Mühl Jánosné, Pandur József, Rauch János, Rick Józsefné, Róth Jánosné, Rumli Jánosné, Sasvári István, Schaff Józsefné, Schuber János, Sipos Antal, Váradi Erzsébet, Váradi Lőrincné, Takács Vilmos, Turner Attiláné.

Pál József plébános 2008

UTÓSZÓ

Amikor Önök ennek a könyvnek az utolsó oldalait olvassák, akkor már valószínűleg meghallgatták a magyarszéki római katolikus templomban az ünnepi műsort és Mayer Mihály pécsi megyéspüspök hálaadó szentmiséjét.

Ritka alkalom, hogy egy templom életének 250. évfordulóját ünnepelhetjük. Talán ez a nap is hozzájárul ahhoz, hogy sokan gyakorolják újra hitüket, és ebből erőt merítsenek. Nagy öröömre szolgált, hogy sikerült Önökkel egy újabb kiadványt létrehozni Magyarszék múltjáról, amely bizonyítja a Széken élt és ma élő emberek összefogását templomunk fennmaradásáért.

Bízom abban, hogy újabb 250 év elteltével e templomot a hívők még mindig látogatni fogják, és ugyanilyen szép környezetben ünnepelhetik az újabb jubileumot és Magyarszék legszebb műemlékét.

Magyarszék, 2008. augusztus 31.

*Kárpáti Jenő
polgármester*

TARTALOM

Őrangyalok tiszteletére	3
Előszó.....	5
Ajánlás	6
Szék eredete.....	7
Az egyház és a középkori falu kialakulása.....	9
A régi templom története	11
Az új templom építése.....	15
Részletek a Historia Domus-ból	19
A XX. századi felújítások.....	21
A templom megerősítése.....	27
A plébánia.....	29
Magyarszék fióklébániái.....	31
A szentmisék nyelvezete.....	34
Stációk	44
Temetők.....	49
Feszületek, mint vallási szimbólumok.....	52
Szetháromság szobor.....	55
Templomharangok.....	56
Orgona	58
Óra	59
A magyarszéki plébánia lelkészei 1704-től	60
Köszönetnyilvánítás	62
Utószó	63

Felhasznált irodalom

Baranya Megyei Levéltári kutatások (Schaff Anikó); Bálint Sándor: Ünnepi kalendárium II.; Brüstle József: A pécsi egyházmegye teljes papságának szemléje; Gallina Zsolt: Magyarszék régmúltja; Halottak jegyzéke 1742-től; Házasultak jegyzéke 1742-től; Historia Domus (1864–1896 Magyarszék, latinról fordította Fekete György); Historia Domus (1897-től Magyarszék); Kammerer Ernő, Ortvay Tivadar: A pécsi püspökség; Kereszteltek jegyzéke 1742-től; Pécsi Püspöki Levéltár (Schaff Anikó); Vajda József: Szék-Magyarszék helyzete és szerepe a történelmi időben; Vasárnapi Újság 1854–1860 Tárogató; KlimoTheca: <http://kt.lib.pte.hu/konyvtar/kt03093002>

2400 Ft

2008.